

М-р Леонид Трпеноски¹

ПРОМЕНИТЕ ВО ДЕЛОТ НА ОДМЕРУВАЊЕТО НА КАЗНИТЕ - ЧЕКОР ВО ПОГРЕШЕН ПРАВЕЦ

1.02 Прегледна научна статија
УДК: 343.242.04 (497.7)

Апстракт

Во трудот критички се опсервираат новините од материјалните закони со кои законодавецот индиректно навлегува во сфера која не е негова, со што непотребно ја формализира и ограничува слободната судиска оцена во делот на одмерувањето на казните, можноста за вистинска индивидуализација на казната и обезбедување нејзина пропорционалност со стореното дело. Се укажува на загубената кохезија, конзистентност и потребен сооднос помеѓу тежината на делата со одредените казни во Кривичниот законик и потребата од донесување на нов, потоа на негативностите од постоење задолжителен Закон за одредување на видот и одмерување на висината на казната, наместо советодавно упатство кое би било од помош во работата на судиите, јавните обвинители и адвокатите. Конечно се акцентира потребата за измена на Законот за кривичната постапка заради поделба на расправата на два дела - еден во кој ќе се утврдува постоењето на кривичното дело, сторителот, околноста дали е виновен за истото и дали може да му се изрече кривична санкција и втор дел во кој ќе се врши индивидуализација на казната на виновниот сторител преку изведување на докази за таа цел, на кој начин во вистинска смисла на зборот би се дала можност за квалитетна одбрана со почитување на пресумпцијата на невиност на секој обвинет.

Клучни зборови: казни, законско одредување, судско одмерување, невоедначена и блага казнена политика.

1. Вовед

Македонската кривично-правна легислатива како резултат на реформите кои се направија последниве години претрпе значителни измени споредено со тоа каква беше изминатите децении. Така се донесе нов Закон за кривичната постапка (понатаму ЗКП) кој доведе до коренита промена во постапувањето на судиите, обвинителите и адвокатите во истрагата, на главната расправа и севкупно во кривичните предмети после 01.12.2013 г. Но, во ништо не заостана ни материјалното право бидејќи актуелниот Кривичен законик (понатаму КЗ) од неговото донесување во 1996 г. до денес во овие 20 години претрпе ни повеќе ни помалку туку 27 законодавни измени и 4 интервенции од Уставниот суд. По релативно мирниот период првите години од донесувањето законодавниот компас во 2011 година комплетно го загуби правецот па до 2015 г. КЗ доживеа 15 вивисекции, од кои само во 2014 г. дури 7. Ова навистина изгледа заплашувачки бидејќи се работи за закон кој ги третира најсериозните повреди на правото што се санкционираат со најтешки казни, па сосема на место е прашањето како обичниот граѓанин ќе се снајде со толку новини кога дури ни правниците не се во состојба да ги следат вака зачестените промени.

Ако новиот ЗКП се донесе со учество на научната и стручната јавност врз база на јасна идеја што се сакаше со него и какви промени постапката да претрпи, а сето како резултат на една поголема компаративна студија на модерното процесно право и праксата на Европскиот суд за човекови права, истото не може да се каже за промените во КЗ.

¹ Адвокат во Адвокатско друштво ТРПЕНОСКИ Скопје.

Вообичаено кога се интервенира во ваков системски закон се претпоставува дека тоа се прави обмислено, со претходна анализа и испитување на нужноста од промените, но прашање е дали така е пристапено и во случајот со КЗ ако се знае дека во ист Сл. весник со бр.51/11 се објавени два различни законски текста од кои едниот за дополнување, а другиот за негово изменување и дополнување. Понатаму во 2014 г. за помалку од 15 дена објавени се дури 3 законски промени на КЗ во Сл. весник со бр.14 од 24.01.2014 г., 27 од 05.02.2014 г. и 28 од 06.02.2014 г. од кои првиот за дополнување, вториот за изменување и дополнување, а третиот само за негово изменување. Прашањето е дали ова воопшто личи на добро осмислена, испланирана и изведена реформа или на стихижна промена во зависност од потребите на моментот и досетливоста на креаторите на законските предлози.

Во тоа шаренило на промени Законот за изменување на КЗ објавен во Сл. весник бр.28/14 го задолжи претседателот на Врховниот суд во рок од 45 дена да донесе Правилник за начинот на одмерување на казните, којшто ни крив но должен ја исполни својата обврска и на 16.04.2014 г. го донесе бараниот акт. Истиот започна да се применува од средината на мај 2014 г. и покрај што имаше оправдани критики дека законска материја не смее да се регулира со подзаконски акт. На овој начин владеењето на правото или едниот од 11-те темели на уставниот поредок на Република Македонија беше разнишан, бидејќи иако според чл.98 ст.2 од Уставот и чл.2 ст.2 од Законот за судовите кај нас судовите своите одлуки ги засноваат врз основа на Уставот, законите и ратификуваните меѓународни договори, измените на КЗ од февруари 2014 г. бараа тие да судат и врз основа на овој подзаконски акт.

За тоа дека типично законска материја избрзано беше регулирана со подзаконски акт доволно е да се знае дека за неполна година се донесе Законот за одредување на видот и одмерување на висината на казната (понатаму ЗОВОВК). Имено кога конечно македонските реформатори го увидоа ваквиот пропуст, нормално не јавно од таа причина, се решија да направат нова измена и дополнување на КЗ според која судот отсега наместо според правилникот, одмерувањето на казната ќе го врши согласно одредбите од овој најнов закон. Па, се прашувам: дали ова личи на добро промислена реформа и тоа не било каде, туку во кривичната материја, кај која не смее да има брзоплетост, недефинираност, нејасност, непрецизност?

Секако една работа е ако имало брзоплетост, но сосема друга дали воопшто имало потреба од ваква промена, бидејќи некој може ќе рече иако избрзано ваквото решение сепак било потребно. Основната цел на ЗКП е преку правично водена и законито спроведена постапка никој невин да не биде осуден, но на сторителот на кривичното дело да му се изрече кривична санкција под условите предвидени во КЗ. Па ако виновниот сторител во одредени случаи не ја добивал заслужената казна можеби системот кој требал да обезбеди правда вклучително и за оштетениот затајувал и бил потребен тој нов закон.

Сите одредби во ЗКП се во функција на остварување на оваа базична цел и за да сме сигурни дека таа се остварува во секоја постапка судот (1) треба правилно да ја утврди фактичката состојба, (2) точно да го примени материјалното и процесното право и (3) да ја одмери правилно кривичната санкција за виновниот сторител да ја добие заслужената казна. Во овој контекст ако судот и до сега најголем дел од времето во постапката го посветуваше на првите две фази, факт е дека не ја имаше истата грижливост кога стануваше збор за одмерувањето на кривичната санкција. За овој заклучок не треба многу, може да се анализираат повеќето пресуди за да се види дека најголем дел од

образложението во нив зафаќа делот за прифатената фактичка состојба, имено од кои докази судот ги утврдил релевантните факти, зошто смета дека обвинетиот треба да се огласи за виновен и накрај дури и кога се работи за повеќе осудени со иста пресуда многу мал дел за тоа како направил индивидуализација и зошто токму таа санкција ја одмерил за секој од обвинетите. Значи образложението на пресудите во делот за казните често пати беше воопштено и содржеше шаблонизирани формулации без да може од него да се види колку тежела секоја олеснителна и отежнувачка околност и како судот неа ја вреднувал при одмерувањето на казната. И тука иако сум повеќе за советодавно упатство², наместо за закон, ја разбираам и гледам потребата законодавецот со задолжителен пропис да го обврзе судот со посебно внимание да навлезе во процесот на одмерување на санкцијата и на ист таков начин да објасни како тоа го сторил, зашто негативистичкиот став претходно кон правилникот покажува дека ако наместо со задолжителен закон, истото беше направено со незадолжително советодавно упатство веројатно никој немаше да го применува³. Вака сите ќе го прифатиме фактот дека мора да се повинуваме по него.

2. Закон за одмерување на казните, советодавно упатство или нов КЗ

Но, дали новиот закон ја ограничува судската власт и со него собранието индиректно прави упад во независноста на судството? Секако дека законодавецот има право со закон да ги постави границите на таа судска власт, бидејќи кај нас и воопшто во континенталните правни системи тој ги носи законите, одредува што може да се прави, а што не, додека судот е оној што нив ги применува. Судот не создава право како во прецедентните системи, туку суди во границите на правото создадено од законодавецот. И до сега судот беше врзан за правилото *nullum crimen, nulla poena sine praevia lege poenali*, што значи немал право да осуди некој за дело кое не било предвидено како казниво тогаш кога било сторено, ниту имал право да одмери казна која во моментот на вршењето на делото не била законски пропишана. Како што до сега судот немаше апсолутна слобода и при одмерувањето на казната се движеше во границите кои му ги оставаше законодавецот тој и понатаму ќе се движи во рамките кои истиот тој законодавец му ги определил со одредбите на КЗ во корелација со ЗОВОВК. Оттука со овој нов закон несомнено се обезбедува во пракса начелото на законитост, за разлика од претходно кога на правна сила беше правилникот и вака на прв поглед изгледа дека нема ништо спорно.

Бужаровска забележува „Законодавецот излегува надвор од своите овластувања ако, покрај законското пропишување на санкциите, изрази настојување да го контролира и судското одмерување на санкциите“, или „Стравувањето дека постои настојување за индиректно заострување на казнената политика може да се оцени како многу основано“⁴, поради што навистина може да се прифати нејзиното тврдење дека законодавецот излегол

² исто Неделкова, Лидија, Осврт на Правилникот за начинот на одмерување на казните, МРКПК год.21, бр.1, (2014), Скопје, стр.33.

³ Незадолжителни упатства има во САД, Обединетото Кралство и земјите под нивно влијание, незадолжителни писмени насоки донесени од здружението на судии во еден швајцарски кантон, додека во Шкотска постои информативен систем за казнување кој овозможува пристап до сите одлуки на казната за претходни слични предмети - види Неделкова, *op. cit.*, стр.18; слично и Бужаровска, Гордана Лажетиќ, Невоедначената казнена политика и нејзиното влијание врз спогодувањето за кривична санкција според Законот за кривичната постапка, МРКПК год.21, бр.1, (2014), Скопје, стр.53; повеќе кај Груевска-Дракулевски, Александра/ Мисоски, Бобан, Компаративна анализа на механизмите на упатства за одмерување казна: Упатството за одмерување казна во САД, МРКПК год.21, бр.1, (2014), Скопје, стр.91-111.

⁴ Бужаровска, *op. cit.*, стр. 55 и 62.

надвор од својата и се замешал во туѓа сфера кога се решил на ваков чекор при непроменети казни во КЗ индиректно преку ЗОВОВК да ја заостри казнената политика на судовите.

Преку овој нов закон покрај законитоста ќе се обезбедат и дел од другите начела споменати во неговиот член 3 како што се ефикасноста, транспарентноста и воедначувањето на казнената политика (во насока на нејзино поопштување), но факт е дека тоа се прави на штета на индивидуализацијата на казната и нејзината пропорционалност со стореното кривично дело. Така што може да се каже дека не постои усогласеност ниту во прокламираните начела и дека овој закон овозможува остварување на едни за сметка или на грб на други.

Секако главен проблем на ЗОВОВК е што ја ограничува можноста за индивидуализација на казната, односно таа да се приспособи према сторителот што исто така е обврска за судот. Факт е дека законските рамки на многу дела во КЗ се прешироки, ниска долна, висока горна граница, но тоа е токму за да се овозможи индивидуализација на казната сразмерно заслуженото. Не ја прифаќам логиката на предлагачот како оправдување за носење на овој нов закон, дека судовите ретко одмеруваат казни блиски на горната граница, зашто и не треба да се очекува таа граница често да се користи бидејќи е поставена за гранични, исклучително тешки случаи на кривичното дело кои во пракса поретко се случуваат од вообичаените за тој тип на кривични дела. Тешко на македонското општество ако конкретните дела во повеќето случаи се такви да изискуваат казни блиски до горната граница. Исто така многу од предвидените дела се со законски пропишана висока долна граница, па не е зачудувачки фактот што судовите во пракса одмеруваат санкции блиски на минимумот или ублажени.

Бужаровска прашува „дали судиите се преблагии или законодавецот пропишал неразумно строги санкции кај определени кривични дела“ и продолжува

„Проф. Златариќ стои на ставот дека во случај кога законодавецот пропишал многу широки рамки тој сакал да остави доволен простор за правилно одмерување на казната и за екстремно сурови начини на сторување на кривичното дело што се појавуваат еднаш на 10 или 50 години. Ако е ваков приодот, тогаш казните вообичаено ќе се движат околу законскиот минимум, односно ќе бидат нешто повисоки од него и тоа не е никаков проблем. На ова се надоврзува проф. Хорватиќ, според кој наместо осуда за преблага казнена политика, реакцијата треба да биде свртена кон законодавецот кој тврдокорно стои на пропишаните законски минимуми без да има повеќе слух за практиката и да ги корегира со нивно намалување онаму каде е тоа воочено како потреба⁵.

И наместо да се корегира законот, недостатокот се бара не кај него, туку кај судот кому му се поставуваат сопки, ограничувања со кои реално се стеснува просторот во кој ќе може да направи вистинска индивидуализација на казната која притоа ќе биде и пропорционална со сторено дело. Каква неправедна симбиоза прават одредбите на КЗ и ЗОВОВК може да се види со помош на следните три табеларни прикази.

Броевите од I до VI во првиот ред се вертикалните категории⁶ определени во чл.11 од ЗОВОВК во кои спаѓа сторителот врз основа на неговиот поранешен живот, во

⁵ Бужаровска, *op. cit.*, стр.55-56.

⁶ I. неосудуван; II. до 2 правосилни пресуди за кривични дела за кои е предвидена парична казна или казна затвор до 5 г.; III. до 2 правосилни пресуди од кои барем една е за кривично дело за кое е предвидена казна затвор над 5 г.; IV. 3 правосилни пресуди или 2 пресуди со изречена ефективна казна затвор над 6 м. или 1 пресуда со изречена ефективна казна затвор од најмалку 3 г.; V. 4 правосилни пресуди или 2 пресуди со изречена казна затвор од најмалку 2 г. или 1 пресуда со изречена казна затвор од најмалку 5 г. и VI. 5 или повеќе правосилни пресуди или 2 пресуди од најмалку 5 г. затвор или 1 пресуда од најмалку 8 г. затвор.

наредните редови во колона 2 се издвоени неколку кривични дела⁷ и законски одредените казни за нив во КЗ, додека во наредните 6 колони под секој од римските броеви е опсегот на казната за конкретното дело во зависност од поранешниот живот на сторителот.

	кривично дело од КЗ, хоризонтална категорија, пропишана казна	I	II	III	IV	V	VI
1	чл.126 XXVI. 6 м. – 5 г.	6-24 м. 15 м.	12-30 м. 21 м.	18-36 м. 27 м.	24-48 м. 36 м.	36-54 м. 45 м.	48-60 м. 54 м.
2	чл.244-а ст.1 XXXV. 3-8	36-48 м. 42 м.	42-54 м. 48 м.	48-60 м. 54 м.	60-72 м. 66 м.	72-84 м. 78 м.	84-96 м. 90 м.
3	чл.239 ст.5 в.в. ст.1 чл.247 ст.4 в.в. ст.1 XXXVIII. 1 г. – 10 г.	12-36 м. 24 м.	24-48 м. 36 м.	42-66 м. 54 м.	60-84 м. 72 м.	72-96 м. 84 м.	90-120 м. 105 м.
4	чл.386 ст.6 в.в. ст.1, 2 и 3 XL. 3 г. – 10 г.	36-50 м. 43 м.	44-64 м. 54 м.	58-78 м. 68 м.	72-92 м. 82 м.	86-106 м. 96 м.	100-120 м. 110 м.
5	чл.353 ст.1, 3 и 4 XLVI. > 3 г.	36-96 м. 66 м.	48-108 м. 78 м.	78-144 м. 111 м.	96-168 м. 132 м.	132-204 м. 168 м.	194-240 м. 217 м.
6	чл.244-а ст.2 XLVII. >4 г.	48-102 м. 75 м.	60-114 м. 87 м.	84-150 м. 117 м.	102-174 м. 138 м.	138-210 м. 174 м.	200-240 м. 220 м.
7	чл.123 ст.1, чл.162 ст.1 и 2, чл.353 ст.5 XLIX. > 5 г.	60-108 м. 84 м.	72-120 м. 96 м.	90-156 м. 123 м.	108-180 м. 144 м.	144-216 м. 180 м.	206-240 м. 223 м.

Земени се овие неколку кривични дела затоа што кога ќе се споредат и стават во корелација едно со друго јасно се гледа колку законски пропишаните казни за нив се далеку од усогласени со правните добра кои се штитат. И не само тие, кога просторот би дозволувал лесно би можело да се покаже и со редица други. Но, за потребите на овој труд да земеме една од шесте категории на сторители, да ги апстрахираме другите и таа категорија да ја разгледаме во врска со посочените кривични дела, пр. да претпоставиме дека различни неосудувани лица сториле по едно од посочените кривични дела.

	кривично дело од КЗ	казни за неосудуван
1	ако неосудувано лице убие некого од небрежност ќе добие казна затвор помеѓу	6-24 м. 15 м.
2	ако затаи доверен имот во вредност од пр. 1.200.000 ден. или измами некого за ист таков износ ќе одговара	12-36 м. 24 м.

⁷ чл.126 - убиство од небрежност; чл.244-а ст.1 - бесправно градење кога објектот кој се гради, изведува или се врши надзор не е наменет за продажба; чл.239 ст.5 в.в. ст.1 - затајување предмет со значителна вредност, добро под привремена заштита или културно наследство; чл.247 ст.4 в.в. ст.1 - измама во која сторената штета надминува значителна вредност; чл.386 ст.6 в.в. ст.1, 2 и 3 - насилство со последица тешка телесна повреда или смрт на некое лице; чл.353 ст.1, 3 и 4 - злоупотреба на службената положба и овластување со прибавена значителна имотна корист или нанесена значителна штета; чл.244-а ст.2 - бесправно градење ако објектот на кој се врши надзор, се гради или изведува е наменет за продажба; чл.123 ст.1 - убиство основно дело; чл.162 ст.1 и 2 - поткуп при избори и гласање кога користа која се нуди, бара, дава, прима или ветува не е помала и чл.353 ст.5 - злоупотреба на службената положба и овластување сторена при вршење јавни набавки или на штета на средствата од Буџетот на РМ, од јавните фондови или други средства на државата.

3	ако ја злоупотреби својата службена положба или положба на одговорно лице во правно лице и нанесе штета или оствари корист во истиот износ од 1.200.000 ден. ќе издржува	36-96 м. 66 м.
4	затоа пак ако изврши насилство како резултат на кое некое лице е тешко телесно повредено или почине ќе помине полесно со казна помеѓу	36-50 м. 43 м.
5	исто ќе одговара и ако се реши без одобрение за градба или спротивно на него да изгради нешто за себе на свој имот пр. гаража	36-48 м. 42 м.
6	но посериозно е бесправно да гради со намена за продажба бидејќи ќе добие	48-102 м. 75 м.
7	и по тежина слично би поминал ако смислено реши да убие некого	60-108 м. 84 м.
8	исто и ако поткупи некого пр. со 30.000 ден. за да гласа на одреден начин	60-108 м. 84 м.
9	или ако ја злоупотреби службената положба или положбата на одговорен во правното лице на штета на буџетот за пр. 100.000 ден. ќе одговара исто како при убиството	60-108 м. 84 м.

Кога овој зачудувачки резултат кој се добива со комбинацијата на одредбите на КЗ и ЗОВОВК би го видел некој што не е правник веројатно замислен би ја препрочитал табелата уште неколку пати, правник можеби и би проверил авторот на текстот да не направил некаде превид, па погрешно да напишал некоја цифра. За жал нема грешка и наместо извршната власт како предлагач на реформите, а законодавната како нивни доносител да се зафатат со подготовка на нов КЗ во кој казните би биле определени согласно тежината на казнените дела и соодветно градираны за да нема случаи како горните, тие продолжија „напред“ и со познатата упорност го донесоа новиот закон.

Секако како оправдување освен благата, беше посочена и невоедначената казнена политика до кој заклучок се дојде преку споредба на одреден број пресуди на судови од различни апелациони подрачја во кои за исто кривично дело биле одмерувани различни казни. Меѓутоа во правото исто кривично дело, односно дело со идентичен назив е сè само не исто кога конкретниот настан се согледува од аспект на сторителот (степенот на кривична одговорност, побудите, поранешниот живот, личните прилики, однесувањето по стореното дело), јачината на загрозување или повреда на заштитното добро, личноста на жртвата, дали таа дала свој придонес за делото, штетата, користа, местото, времето, начинот на сторување на делото итн., поради што не може пресудите да се споредуваат чисто математички преку изречените казни без да си види суштината во нив⁸.

Животот на човекот е најзначајно добро, највисока вредност, апсолутно право кое никој, вклучително ниту државата или нејзините судски органи не можат под никакви

⁸ Имено, заклучокот на истражувачите дека казнената политика е блага, најмногу поради тоа што во голем процент се изрекувани условни осуди со утврдени казни затвор и краткотрајни казни затвор до 1 година е само заклучок кој произлегува од статистичките податоци, а не и од сериозна научно методолошка анализа на казнената политика. Токму затоа и во јавноста преовладува мислењето за блага и несоодветна казнена политика. Но, статистиката и бројките не ја даваат вистинската слика на казнената политика, а уште помалку можат да го трасираат патот за утврдување на соодветна казнена политика, па токму затоа потребна е продлабочена анализа заснована на научно-методолошки и практични параметри меѓу кои секако треба да бидат и економско-социјалните, социолошките, криминолошките и други - Неделкова, оп. cit., стр.32; дека не постои сеопфатна анализа на казнената политика на судовите во РМ како услов за воедначување на судската пракса и водење на конзистентна казнена политика види и кај Јосифовски, Зоран/ Димитров, Ева, Одмерување на казната согласно измените и дополнувањата на Кривичниот законик, со посебен осврт на Правилникот за начинот на одмерување на казните, МРКПК год.21, бр.1, (2014), Скопје, стр.219.

услови да го дерогираат. Но, дали кога во горната табела се гледаат така порамнети казните за неколкуте кривични дела би заклучиле дека во КЗ животот е најзначајно добро? Бесправното градење на имот за продажба според казната по тежина е безмалку исто со основното дело на убиството иако кај ова за жртвата враќање во поранешна состојба нема, додека бесправно градениот имот може да се сруши за да се врати состојбата каква што била пред вршење на делото, да се одземе во кои случаи штета ќе претрпи само сторителот или да се предвиди парична казна плус обврска за плаќање неколкукратно повисоки комуналии и давачки отколку кај легална градба. Но, во ситуација кога со закон се дозволи на територијата на РМ легализација на сè што било градено без или спротивно на издадена дозвола парадоксално и неправедно е според казните ова дело практично да се изедначи со основниот облик на убиството. Или кога сме кај основното дело на убиството парадокс е со него според казната да се изедначи злоупотребата на буџетски средства каде не е битен износот туку местото од каде се средствата кои се злоупотребени, па некој може за износ од неколку илјади евра, не стотини, не милиони, само илјади да одговара како за убиство. Исто толку би одговарал и некој кој би дал или примил поткуп од над 15-тина илјади денари за да гласа на одреден начин во ситуација кога не одговараат тие кои вршат масовни измами на гласачкото тело за да дојдат власт,

„...моќта на казненото право е ограничена во однос на најтешките можни злоупотреби. Така, на пример, казненото право воопшто не може да ја инкриминира *колективната измама* на избирачите, односно случајот кога една политичка партија ќе дојде на власт со лажни ветувања за исполнување на определена програма, или пак масовната манипулација на избирачите со помош на контролирани и платени средства за информирање, со создавање посебна колективна психоза во која некоја политичка партија профитира прикажувајќи се како „народен спасител“ итн.“⁹.

И зарем ваквиот поткуп на повеќе луѓе кој не се ни казнува не е потешок и заслужува поголем прекор од ситниот поткуп на еден човек кој по санкцијата има третман како убиство. Овие неколку примери се доволни за да се согледа дека според КЗ може да се одговара безмалку исто и кога се работи за правни добра и објекти на заштита со различна вредност. Со терминологијата на Радбрух ваквата состојба може да се опише како законско неправо и можеби судиите чија должност е справедливо постапување, стремеж за правда, правичност за секого и во секоја постапка преку богатата казнена политика тоа неправо донекаде го исправаа. Тие не создаваа нови закони, туку се движеа во границите на КЗ, но, сега со новиот закон ќе нема правичност во казнувањето бидејќи им се ограничи моќта да ја индивидуализираат казната и направат соодветна на стореното.

Дека веќе нема да е ниту пропорционална на стореното дело може да се види од следнава табела, иако ЗОВОВК и пропорционалноста ја навел како негово базично начело. Да земеме едно или две од посочените дела, па за потребите на овој труд да претпоставиме дека исто дело под идентични услови сториле лица од секоја од шесте категории на сторители. Замислата е делата согласно условите под кои се сторени да се исти, само сторителите различни лица, па така ако насилство со смртна последица под слични околности или бесправно градење заради продажба на горе-долу иста градба по спратност, квадратура и сл. извршат 6 лица во 6 градови кои спаѓаат во различна вертикална категорија ќе дојдеме до следното:

	кривично дело	I	II	III	IV	V	VI
1	насилство со смртна последица	36-50 м. 43 м.	44-64 м. 54 м.	58-78 м. 68 м.	72-92 м. 82 м.	86-106 м. 96 м.	100-120 м. 110 м.

⁹ Камбовски, Владо, Коментар на Кричниот законик на Република Македонија: интегрален текст, Матица македонска, Скопје, 2011, стр.720.

2	бесправно градење имот заради продажба	48-102 м. 75 м.	60-114 м. 87 м.	84-150 м. 117 м.	102-174 м. 138 м.	138-210 м. 174 м.	200-240 м. 220 м.

При ваков опсег на казни во секоја вертикална категорија повеќе од очигледно е дека според новиот закон сторителот помалку ќе се казнува за делото кое го сторил, а повеќе заради неговиот поранешен живот и историја со органите на прогонот. Не верувам дека постои спор околу тоа дека кривичното право треба да го казнува сторителот заради делото што го извршил, а не заради животот кој го живее, впрочем за поранешните дела веќе бил осуден и добил соодветна казна. Ако на почетокот прифативме дека делата на шестмината се со ист криминален квантитет и квалитет тогаш казната која се надоврзува на стореното како враќање зло за зло (ретрибутивниот ефект) и одвраќање на другите (генерално-превентивната цел), во првиот случај е од 36 до 50 м., а во вториот од 48 до 102 м. Оттука се што е над тоа би бил делот заради личноста на сторителот (специјално-превентивната цел), а не за она што конкретно го сторил. Па така ако дотогаш неосудена личност за бесправното градење добие помеѓу 4 и 8,5 години затворска казна, оној од четвртата категорија би добил помеѓу 8,5 и 14,5 години, тој од петтата категорија од 11,5 до 17,5 години, а оној од шестата измеѓу 16,6 и 20 години затвор.

На овој начин повратот кој според чл.39 ст.2 и 4 од КЗ претставува факултативна отежнувачка околност, ЗОВОВК го трансформира во облигаторна при што математички ги поставува границите колку и каков поврат (специјален, општ) тежи при мерењето на казната, поради што нè очекува доба кога делот од казната што соодветствува на вината некогаш ќе е 2 или 3 пати помал од оној нејзин дел кој ќе отпаѓа на специјалната превенција.

Поранешниот живот на сторителот (дали, за што и колку кривично е осудуван) според ЗОВОВК еднаш е одлучувачки услов во која вертикална категорија тој да припадне, а втор пат (ако е прекршочно казнуван или му се изрекувани мерки за безбедност) отежнувачка околност во рамките на категоријата. Фактот што и прекршоците се казнени дела не е доволен за да констатираме дека постои двојно санкционирање или уважување на иста околност, но затоа може да се стави приговор за нивната релевантност да бидат отежнувачка околност ако немаат никаква допирна точка со делото за кое се одмерува казната. И не е само тоа проблем, овој нов закон на сторителот како отежнувачка околност му става и нешто за кое тој нема никакво влијание како што е зачестеноста во извршувањето на конкретното кривично дело како појава, што би значело дека нему му се влошува положбата за тоа што други лица вршеле и вршат такви дела, што само ја потврдува понапред изнесената теза дека новиот закон повеќе е еден вид законско неправо отколку право. Овој закон со правната неукост директно се конфронтира со КЗ и во други области. Така во прилогот 2 како олеснувачка околност под I.2 се посочува пречекорувањето на нужната одбрана кое според чл.9 ст.3 од КЗ е факултативна основа за ублажување на казната или за ослободување од казна, потоа под I.3 како олеснувачка околност се посочува крајната нужда иако таа според чл.10 ст.1 од КЗ е општа основа за исклучување на противправноста, во I.4 и битно намалената пресметливост ја третира како олеснувачка околност иако и таа според чл.12 ст.2 од КЗ претставува факултативна основа за поблаго казнување итн.

За да се анализираат недоследностите во КЗ и ЗОВОВК треба многу поголем простор од тој којшто може да се обезбеди за ваков труд. Но, горново доволно сликовито покажува дека материјалниот кривичен закон заради многуте измени и дополненија ја изгуби сопствената поврзаност, доследност и потребен сооднос помеѓу тежината на делата

со одредените казни во него. Тупанчески го опишува како „максимално инвалидизиран со сериозни деформитети“ па „Каква било идна друга надградба на КЗ нема да помогне во санирање на неговата сегашна атрофирана состојба, затоа што без целосно минуциозно ревидирање од првиот до последниот член, тоа би значело само пролонгирање на „клиничката смрт“ по досегашните 28 „зафати“¹⁰.

ЗОВОВК уште повеќе ја влоши и без тоа сериозната состојба во која се наоѓа КЗ зашто ја ограничи можноста судиите во пракса поаѓајќи од слободното судиско убедување со одмерувањето на казната на конкретниот сторител некако да интервенираат и да го исправат законското неправо од поедини одредби. Секако дека невоедначената казнена политика треба да се разреши, но не во насоката во која е тргнато, бидејќи разликите може да се нивелираат, а казнувањето усклади преку одлуките на жалбените судови и начелните ставови и мислења на Врховниот суд. Според Камбовски по прашањето дали вреднувањето на релевантните околности треба да биде *чисто субјективен став на судијата* или резултат на *објективизирани формули* (компјутерски модели за одмерување на казната итн.) поголемиот дел од современата казнено-правна мисла ја отфрла идејата за *математичко оценување*: се работи за човекова одлука за која се дадени определени правни основи и рамки, но која на крајот од краиштата мора со сето нејзино значење на совесен, етички заснован и одговорен чин да остане акт на слободна оценка на судијата¹¹.

Претходното само покажува дека подготовката на нов КЗ требаше да започне уште вчера бидејќи денес веќе е доцна, а во вакви околности да се донесе закон како ЗОВОВК не е правда, туку нејзина негација.

3. Потреба од главна расправа во две фази

Токму како резултат на тектонските промени во материјалното право прво со правилникот и сега со ЗОВОВК, го користам овој труд да потенцирам еден проблем кој не добива соодветен простор каков што заслужува. Иако санкцијата се утврдува на крајот од постапката, дури и како последна фаза на советувањето и гласањето, сметам дека е добро време и место да се укаже на негативните консеквенции за одбраната, вклучително и по пресумпцијата на невиност, тоа што постапката пред судечкиот совет не е поделена во два дела, еден исклучиво за утврдување на вината, а друг потоа за дефинирање на отежнувачките и олеснителните елементи потребни за индивидуализација на казната.

Во унитарна расправа многу бранители се присилени одбраната дадена во насока на исклучување на вина да ја дополнат и со елементите за индивидуализација на казната, доколку судот утврди дека обвинетиот е виновен за стореното дело. Јавниот обвинител таков проблем нема. Лично не се согласувам со таквата тактика, бидејќи екскулпирачка одбрана нема простор за „ако, во случај“, нема простор за разговори околу санкцијата бидејќи таквата одбрана по дефиниција укажува на непостоење на вина и неможност за определување на санкција. Но, со новиот ЗКП кој поставува рокови до кога може да се предлагаат докази и ЗОВОВК проблемот е уште подрастичен, бидејќи подоцна може таквите докази да не бидат прифатени и со тоа обвинетиот да биде казнет повеќе отколку што заслужил. Од друга страна додавањето доказни предлози битни за индивидуализација на казната и внесувањето такви елементи во завршните зборови го намалуваат ефектот на

¹⁰ Тупанчески, Никола, Дали Кривичниот законик може да се менува до бесконечност?, Здружение на правници на Република Македонија, Скопје, Правник бр.272, декември 2014 г., стр.3; заложба за донесување на нов КЗ има и кај Бужаровска, op. cit., стр.69.

¹¹ Камбовски, op. cit., 2011, стр.438.

екскулпирачката одбрана и ја нагризуваат пресумпцијата на невиност. Крапац ќе наведе „Таквото обединување на аргументацијата за вината, односно невиноста со аргументацијата за изборот и одмерувањето на казната, многу коментатори го критикуваат, тврдејќи дека ја крши претпоставката за невиност на обвинетиот бидејќи го присилува да бира меѓу молчење за важни факти кои би му осигуриле поблага казна и тврдење за нивно постоење кое имплицира фактично признавање на вината“¹². Поради ова, иако кај нас досега не се размислувало за ваквата поделба во стадиумот на главниот претрес¹³, *de lege ferenda* предлагам поделба на расправата на два дела - еден во кој ќе се утврдува постоењето на кривичното дело, кој е сторителот, околноста дали е виновен за истото и дали може да му се изрече кривична санкција и втор дел во кој ќе се врши индивидуализација на казната на виновниот сторител преку изведување на докази за таа цел¹⁴.

Сметам дека ваквиот предлог станува многу актуелен со новите измени во материјалното право според кои судот одмерувањето на казната ќе го врши согласно ЗОВОВК. И токму од ваквите парцијални решенија се гледа дека реформите во кривичното законодавство се прават брзоплето и површно како да се работи за некоја споредна област која се однесува на мал круг луѓе, а не обмислено, студиозно и врз база на опсежни анализи и дискусии во научната и стручната заедница, бидејќи дури и да имаше потреба од закон како ЗОВОВК тој не смееше да биде донесен пред да се направи соодветна промена во ЗКП. Не ќе имав резерви ако наместо закон замислата беше да се донесе советодавно упатство кое би им помагало на судиите во одмерувањето на казната, на обвинителите и адвокатите во спогодувањето, бидејќи факт е дека досега на прашањето за нејзина индивидуализација не му се обрнува доволно внимание какво што тоа заслужува. Но, кога во материјалното право се случуваат вакви потреси кои де факто значат ограничување на слободното судиско уверување во делот на одмерувањето на казната, процесното право не смее да остане немо. Тоа мора соодветно да одговори бидејќи посочувањето на поедини олеснувачки околности во еднофазна постапка може да зададе конечен удар на одбраната која пледира на непостоење на дело, одговорност или вина. Поради ова нужно станува воведувањето на постапка во две фази, а донекаде може да се каже дека и Василевиќ и Грубач би се согласиле со ова ако се има предвид нивниот став во врска со жалбените основи

„На обвинетиот од гледиште на процесната тактика му е незгодно сам во својата жалба да ја зема во предвид можноста дека второстепениот суд нема да ја прифати неговата жалба во поглед на погрешно и

¹² Крапас, Davor, *Međunarodno kazneno procesno pravo Oris postupka pred međunarodnim kaznenim sudovima*, Narodne novine, Zagreb, 2012, str.251.

¹³ Крапац, Давор/ Камбовски, Владо/ Калајџиев, Гордан/ Бужаровска, Гордана, *Стратегија за реформа на казнено право*, Министерство за правда на Република Македонија, Скопје, 2007, стр.61.

¹⁴ Види Трпеноски, Леонид, *Еднаквоста на странките во кривичната постапка*, Магистерски труд, Правен факултет „Јустинијан Први - Скопје“, 2014, стр.126-130 и 175; слично и Марјановиќ, Ѓорѓи, *Македонско кривично право општ дел петто, целосно преработено издание*, Просветно дело, Скопје, 1998, стр.297; R. Vouin – J. Léauté, *Droit penal et Criminologie*, Paris 1956, p. 501; Paul Cornil, *La césure entre la condamnation et le prononce de la peine*, *Revue Pénale Suisse*, 1955 sv. 3 цитирани кај Tahović, Janko Đ., *Krivično pravo opšti deo*, *Savremena administracija izdavačko-štamparsko preduzeće*, Beograd, 1961, str.321; слично и движењето на новата општествена одбрана види афирмативно кај Камбовски, Владо, *Казнено – правната реформа пред предизвиците на XXI век*, Bato & Divajn, Скопје, 2002, стр.45-46.

непотполно утврдената фактичка состојба или повредата на кривичниот закон, и затоа не дава во жалбата алтернативен предлог кој инаку е можен, за да се ублажи санкцијата ако пресудата не биде укината...“¹⁵.

Нема причина зошто тоа не би важело за одбраната и процесната тактика пред првостепениот суд. Решение како предложеното е прифатено во САД и судот во втората фаза од постапката по утврдувањето на вината ги добива на увид податоците од казнената евиденција на обвинетиот, за разлика од Германија (како и кај нас) каде ги добива порано, што секако може да влијае врз неговата непристрасност, а одбраната се става во потешка позиција бидејќи истовремено мора да ја докажува невиноста на обвинетиот, но и неговиот покајнички однос спрема делото, пледирајќи за што помала казна¹⁶. Токму во поглед на ова Дамашка го критикува италијанскиот законодавец за необичната процесна мешавина која ја создал, бидејќи го презел од англо-американската расправа моделот посветен на утврдувањето на вината, но го задржал традиционалниот режим на унитарна расправа на која истовремено се носи одлука за вината и казната. Укажува на тешкотијата на одбраната да аргументира во прилог на олеснителните околности без страв со тоа да се ослаби интензитетот и веродостојноста на оспорувањето на вината¹⁷.

Сметам дека во една двофазна првостепена постапка не би требало податоците дали, кога и зошто е осудуван обвинетиот, дали и кога ја издржал изречената казна, дали против него се води постапка за некое друго кривично дело да бидат дел од обвинението, иако тие како и порано и сега се дел од него¹⁸. Ваквите податоци се битни за одмерувањето на кривичната санкција на виновен сторител на кривично дело, но тие со оглед дека судот ги знае уште на почетокот на судењето може негативно да влијаат врз пресумпцијата на невиност и пред да ги слушне доказите да создадат едно претходно убедување кај него дека обвинетиот како и порано веројатно е сторител на кривичното дело што му се става на товар. Тоа дека веројатно е сторител не оди на иста линија со претпоставката (веројатноста) дека е невин сè додека таа не се промени врз основа на правосилна пресуда. Гротриан во оваа насока ќе каже „изнесувањето на детали за претходни осудувања на обвинетиот, пред да отпочне судењето се смета за прекршување на став 2 од членот 6“¹⁹.

Овие податоци најчесто на судот му укажуваат на криминалниот потенцијал на обвинетиот, иако „еден човек може да биде опасен за правните добра на другите луѓе или заедницата иако не мора да изврши ниедно дело, исто како што и обратно, може да изврши кривично дело иако за иднината не претставува никаква опасност... Ниту опасноста индицира вина, ниту вината индицира опасност“²⁰. Меѓутоа законот „не дозволува вештачења заради утврдување на склоноста кон вршење на кривични дела и кон деликвенција на карактерот и особеностите на обвинетиот, како и на општите психолошки

¹⁵ Vasiljević, Tihomir/ Grubač, Momčilo, Komentar Zakona o krivičnom postupku treće dopunjeno izdanje, Savremena administracija, Beograd, 1987, str.670.

¹⁶ Đurđević, Zlata, Floyd Feeny – Joachim Herrmann, One case – two systems, A Comparative View of American and German Criminal Justice, НЛКРР број 2/2006, Zagreb, str.1174.

¹⁷ Damaška, Mirjan, Sudbina anglo-američkih procesnih ideja u Italiji, НЛКРР број 1/2006, Zagreb, str.13.

¹⁸ спореди чл.254 и 210 од ЗКП/97 со чл.321 и чл.205 од ЗКП/10.

¹⁹ Гротриан, Ендрју, Член 6 од Европската конвенција за човекови права: право на правично судење, Просветно дело АД Скопје, Скопје, 2008, стр.58.

²⁰ J. Baumann, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Bielfeld 1964, str. 89-90 цитирано кај Atanacković, Dragoljub R., Kriterijumi odmeravanja kazne, Izdavačko preduzeće Prosveta, Beograd, 1975, str.77.

карактеристики што се независни од патолошките причини²¹. Штом не дозволува, стручни лица врз основа на психијатриски, психолошки, социолошки и криминолошки методи да му помогнат на судот за разјаснување на горните околности, дотолку повеќе не смее на судот како на нестручен во оваа (психолошка) област да му вршат влијание податоците од казнената евиденција, кои сувопарно посочуваат дека било сторено некогаш одредено дело, но ништо не кажуваат за причините поради кои дошло до него.

Што повеќе може да наштети во постапката по однос на пресумпцијата на невиност, вештачењето од стручни лица што законот не го дозволува или казнената евиденција? Одговорот е јасен, казнената евиденција, затоа што овие податоци главно служат за оценка на карактерот на обвинетиот, но имаат поголемо влијание врз членовите на советот од карактерните сведоци кои ги познавало римското право²², а нашите процесни закони не, ниту судовите дозволуваат да се повикуваат такви, бидејќи околноста на која треба да сведочат според нив не е битна за обвинението.

Поради тоа може по исклучок кај повеќекратни сторители на истородни кривични дела советот или судијата за оценка на обвинителниот акт да проценат дали податоците од казнената евиденција да се дадат уште на почетокот на расправата, па ако се дозволи веднаш, кое треба да е исклучок, да може да се сослушуваат и карактерни сведоци на одбраната (некој може и да се промени со тек на време), а ако не тогаш ваквите податоци, заедно со карактерните сведоци ако има предлог за нив да се изведуваат како докази во делот за одмерување на санкцијата. Впрочем законското решение да се даваат вакви податоци во почетокот на постапката практично ја покажува недовербата на законодавецот врз пенитенцијарните системи, системот на казни одмерен во КЗ и можноста тие превоспитно да влијаат врз сторителите на кривични дела, бидејќи специјалното превентивно дејство на казната токму тоа значи – да се делува врз сторителот во иднина да не врши кривични дела. Ако се прифати дека тие може превоспитно да влијаат, нема зошто во првиот дел од постапката советот да знае дека лицето кое повторно се обвинува некогаш сторило кривично дело, ако не се прифати, тогаш или нема потреба од цела превоспитна служба или таа треба коренито да се рedefинира.

Забраната странките во воведните говори да изнесуваат факти за поранешната осудуваност на обвинетиот²³ изгледа како да е дадена само за него самиот, кој и онака нема интерес да ги дава тие податоци, бидејќи тие податоци се дел од обвинителниот акт. Значи не смеат усно да посочуваат такво нешто, но обвинителот тоа мора да го напише во актот, што значи не е сосема точно тоа дека „обвинителството ќе може да го дискредитира обвинетиот како личност... само во текот на вкрстеното испитување“²⁴.

За споредба да посочам дека во англиското право за докажување на фактот дека обвинетиот го сторил кривичното дело тужителот не смее да употреби наводи и докази дека тој веќе сторил слично кривично дело како би се заклучило дека со тоа е *ipso facto* веројатно дека е сторител, за разлика од правилата за докажување кај ICTY, ICTR и ICSL

²¹ Бужаровска-Лажетиќ, Гордана/ Калаџиќев, Гордан/ Мисоски, Бобан/ Илиќ, Дивна, Компаративно Казнено процесно право, Агенција за интелектуални услуги АКАДЕМИК ДООЕЛ - Скопје“, Скопје, 2011, стр.143.

²² Ѓуркова, Олга, Кривична постапка за коруптивните кривични дела во Римското право, Алфа 94, Скопје, 2010, стр.102.

²³ чл.379 од ЗКП/10.

²⁴ Бужаровска, Гордана/ Ре, Дејвид/ Карнаvas, Мајкл Г., Вкрстено испитување; Прирачник за практичари, ОБСЕ, Скопје, 2010, стр.23.

кои дозволуваат судот во интерес на правдата да му дозволи на тужителот да изведува докази за конзистентен начин на однесување (consistent pattern of conduct) на обвинетиот ante criminis²⁵.

4. Заклучок

Како резиме би завршил со тоа дека со ЗОВОВК се ограничува просторот за слободна судиска оценка во делот на одмерување на казната, можноста за вистинска индивидуализација на казната со што се оневозможува реализација на основната цел на кривичната постапка на виновниот сторител да му се одмери казна каква што заслужува (ни повеќе ни помалку). Но, мора да се признае дека досега добар дел од пресудите не содржеа квалитетни, доволно образложени делови во однос на тоа како судот ја одмерил казната и врз основа на кои критериуми секој од обвинетите ја заслужил таа што ја добил. Во оваа насока наместо овој помалку несреќен закон сметам дека подобро решение ќе беше советодавно упатство кое би им било од помош како на судиите при одмерувањето на казната и образлагањето на пресудите, така и на обвинителите и адвокатите како појдовна основа при спогодувањето во однос на кривичната санкција.

Наместо актуелниот КЗ кој заради многуте измени и дополненија ја изгуби сопствената кохезија, конзистентност и потребен сооднос помеѓу тежината на делата со одредените во него казни сметам дека треба да се донесе нов, но за разлика од ситуацијата кај ЗОВОВК, со вклучување на научната и стручна јавност при неговата подготовка.

Конечно de lege ferenda предлагам промена на ЗКП и поделба на расправата на два дела - еден во кој ќе се утврдува постоењето на кривичното дело, кој е сторителот, околноста дали е виновен за истото и дали може да му се изрече кривична санкција и втор дел во кој ќе се врши индивидуализација на казната на виновниот сторител преку изведување на докази за таа цел.

Библиографија

а) Монографии

1. Бужаровска-Лажетиќ, Гордана/ Калајџиев, Гордан/ Мисоски, Бобан/ Илиќ, Дивна, Компаративно Казнено процесно право, Агенција за интелектуални услуги АКАДЕМИК ДООЕЛ, Скопје, 2011.
2. Бужаровска, Гордана/ Ре, Дејвид/ Карнакас, Мајкл Г., Вкрстено испитување; Прирачник за практичари, ОБСЕ, Скопје, 2010.
3. Гротриан, Ендрју, Член 6 од Европската конвенција за човекови права: право на правично судење, Просветно дело АД Скопје, Скопје, 2008.
4. Ѓуркова, Олга, Кривична постапка за коруптивните кривични дела во Римското право, Алфа 94, Скопје, 2010.
5. Камбовски, Владо, Казнено – правната реформа пред предизвиците на XXI век, Bato & Divajn, Скопје, 2002.
6. Камбовски, Владо, Коментар на Кричниот законик на Република Македонија: интегрален текст, Матица македонска, Скопје, 2011.
7. Крапац, Давор/ Камбовски, Владо/ Калајџиев, Гордан/ Бужаровска, Гордана, Стратегија за реформа на казнено право, Министерство за правда на Република Македонија, Скопје, 2007.
8. Марјановиќ, Ѓорѓи, Македонско кривично право општ дел петто, целосно преработено издание, Просветно дело, Скопје, 1998.
9. Трпеноски, Леонид, Еднаквоста на странките во кривичната постапка, Магистерски труд, Правен факултет „Јустинијан Први - Скопје“, 2014.
10. Atanacković, Dragoljub R., Kriterijumi odmeravanja kazne, Izdavačko preduzeće Prosveta, Beograd, 1975.

²⁵ Крарас, Меѓународно, op. cit., str.205, (забелешка ICTY, ICTR и ICCL редоследно се Меѓународните кривични судови за поранешна Југославија, Руанда и Сиера Леоне).

11. Vasiljević, Tihomir/ Grubač, Momčilo, Komentar Zakona o krivičnom postupku treće dopunjeno izdanje, Savremena administracija, Beograd, 1987.
12. Krapac, Davor, Međunarodno kazнено процесно право Oris postupka pred međunarodnim kaznenim sudovima, Narodne novine, Zagreb, 2012.
13. Tahović, Janko Đ., Krivično право opšti deo, Savremena administracija izdavačko-štamarsko preduzeće, Beograd, 1961.

б) Статии

1. Бужаровска, Гордана Лажетиќ, Невоедначената казнена политика и нејзиното влијание врз спогодувањето за кривична санкција според Законот за кривичната постапка, МРКПК год.21, бр.1, (2014), Скопје, стр.51-70.
2. Груевска-Дракулевски, Александра/ Мисоски, Бобан, Компаративна анализа на механизмите на упатства за одмерување казна: Упатството за одмерување казна во САД, МРКПК год.21, бр.1, (2014), Скопје, стр.91-114.
3. Јосифовски, Зоран/ Димитров, Ева, Одмерување на казната согласно измените и дополнувањата на Кривичниот законик, со посебен осврт на Правилникот за начинот на одмерување на казните, МРКПК год.21, бр.1, (2014), Скопје, стр.199-232.
4. Неделкова, Лидија, Осврт на Правилникот за начинот на одмерување на казните, МРКПК год.21, бр.1, (2014), Скопје, стр.13-34.
5. Тупанчески, Никола, Дали Кривичниот законик може да се менува до бесконечност?, Здружение на правници на Република Македонија, Скопје, Правник бр.272/2014 г., стр.2-4.
6. Damaška, Mirjan, Sudbina anglo-američkih procesnih ideja u Italiji, HLJKPP broj 1/2006, Zagreb, str.3-15.
7. Đurđević, Zlata, Floyd Feeny – Joachim Herrmann, One case – two systems, A Comparative View of American and German Criminal Justice, HLJKPP broj 2/2006, Zagreb, str.1169-1175.

в) Правни прописи

1. Устав на Република Македонија (Сл.весник на РМ бр.52/91, 1/92, 31/98, 91/01, 84/03, 107/05, 3/09 и 49/11).
2. Закон за судовите (Сл. весник на РМ бр.58/06, 62/06, 35/08, 61/08, 118/08, 16/09, 150/10 и 39/12).
3. Закон за кривичната постапка, (Сл. весник на РМ, бр.15/97, 44/02, 74/04, 83/08, 67/09 и 51/11).
4. Закон за кривичната постапка, (Сл. весник на РМ бр.150/10 и 100/12).
5. Кривичен законик (Сл. весник на РМ бр. 37/96, 80/99, 48/01, 4/02, 16/02, 43/03, 19/04, 40/04, 81/05, 50/06, 60/06, 73/06, 7/08, 139/08, 114/09, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/14, 28/14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15 и 226/15).
6. Закон за одредување на видот и одмерување на висината на казната (Сл. весник на РМ бр.199/14).
7. Правилник за начинот на одмерување на казните (Сл. весник на РМ бр.64/14).

Leonid Trpenoski, MSc²⁶

LEGISLATIVE AMENDMENTS ABOUT THE PENALTIES - STEP IN THE WRONG DIRECTION

Summary

This article critically reviews the novelty in the applicable laws by which the legislator indirectly enters in the sphere that is not his, thus unnecessarily formalizes and restricts the free judicial evaluation of the penalties, the possibility for true individualization of penalty and assuring its proportionality to the committed offense. It emphasises lost cohesion, lack of consistency and necessity of balance between the severity of the offenses with specified penalties in the Criminal Code and the requirement to adopt new one, then the disadvantage of the existence of compulsory Law on determination of the types and length of the penalties instead of an advisory guideline that would aid the effort of judges, prosecutors and attorneys at law. Finally it emphasizes the need to deliberation for amending the Criminal Procedure Code by division of the main hearing in two parts – the first that would establish the existence of the crime, the offender, guilt and whether a criminal sanction can be impose and the second part which will implement individualization of the penalty to the offender through the presentation of evidence to that effect, how in the true sense of the word the opportunity for a quality defence can be given, with respect to the presumption of innocence for each defendant.

Key words: penalties, legal determination, judicial deliberation, uneven and mild penal policy.

²⁶ Attorney at law in Law firm TRPENOSKI Skopje.